

ПЕРСПЕКТИВИ ЗМІНИ НАЗВ АДМІНІСТРАТИВНИХ ОДИНИЦЬ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ: ПРОБЛЕМИ "ЕКСПЕРТНОГО СЕРЕДОВИЩА"

У статті подаються відомості, про погляди на питання перейменування деяких адміністративних одиниць Центральної України – Кіровоградської області та міста Кіровограда групи людей (так званого "експертного середовища"), що з огляду на свій професійний чи адміністративний статус мають суттєвий вплив на формування і зміну громадської думки в регіоні, прийняття різнорідних юридичних рішень тощо. Аналізуються перспективи і доцільність зміни назв міста й області з огляду на існуючі панівні позиції у поглядах фахівців.

Ключові слова: соціологічне опитування, "експертне середовище", регіон, Центральна Україна, Кіровоградська область, Кіровоград.

Постановка проблеми у загальному вигляді. У часи здобуття Україною державної незалежності, наприкінці 80-х – на початку 90-х років ХХ століття, країною прокотилася хвиля перейменувань адміністративних одиниць, що було зумовлено відходом від цінностей, пропагованих комуністичним режимом. Так Жданов, Ворошиловград, Нестеров стали Маріуполем (1989 р.), Луганськом (1990 р.), Жовквою (1992 р.). Змінилися назви вулиць, районів, парків. При цім, далеко не всі потенційні об'єкти для перейменувань набули нових назв. На карті України лишилися Кіровоград, Дніпропетровськ, Дніпродзержинськ, Цюрупінськ, Первомайськ та багато іншого. На те була низка причин, що дозволила багатьом радянським топонімам продовжити час свого ужитку іще, щонайменше, на 20 років. Аналіз питання, чому так сталося у 90-х роках не входить до завдань цього дослідження, проте, хотілося б дослідити перспективи того, чи можлива зміна назв, нав'язаних тоталітарними режимами минулого в сучасних умовах. Очевидно, що поступ у напрямку перейменувань адміністративних об'єктів держави можливий при поєднанні кількох умов, основними з яких виглядають: суспільний запит (мешканців конкретних адміністративних одиниць та населення країни загалом), законодавча база (відповідні юридичні рішення від місцевого до загальнодержавного рівня), фінансові можливості для реалізації цих проектів. У будь якому разі і суспільна чи законодавча ініціатива, і згода на фінансову підтримку планів перейменувань можливі за умов наявності в країні відповідного рівня громадської свідомості еліт, що так чи інакше виступають якщо не рушійними чинниками означеного поступу, то, принаймні, гарантами його реалізації. Відтак, *дослідження сучасного ставлення кола людей, від позиції яких, на різних етапах може залежати процес*

перейменування адміністративних одиниць, виглядає важливою складовою будь якого дослідження подібної тематики, зокрема, й метою цього пошуку.

Формулювання цілей статті. У пропонованій статті подаються відомості про погляди на питання перейменування адміністративних одиниць Центральної України – Кіровоградської області та міста Кіровограда групи людей (так званого "експертного середовища"), що з огляду на свій професійний чи адміністративний статус мають суттєвий вплив на формування і зміну громадської думки в регіоні, прийняття різнорідних юридичних рішень тощо. Аналізуються перспективи і доцільність зміни назв міста і області з огляду на панівні позиції у поглядах фахівців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загалом, такого роду проблематика достатньо активно обговорюється на сторінках наукової періодики, в друкованих та електронних засобах масової інформації, на різноманітних форумах. Відомими у цьому контексті з 90-х років ХХ століття є розвідки А. Авдєєва, П. Кизименка, Ю. Матівоса, В. Постолатія, О. Чуднова, С. Шевченка, К. Шляхового та ін. (вичерпний перелік джерел з цієї тематики вміщений в аналітичній статті В. Постолатія "До історії останнього перейменування ...", 2005 [1] та інших матеріалах [2, 3, 4, 5, 6, 7 та ін.]). Неодноразово питання проектів змін назв адміністративних одиниць області розглядалися державними інституціями обласного рівня (востаннє 27. 04. 2010 р.). У 1991 та 2001 роках ця проблематика виносилася на місцевий референдум. При цім, спроб аналізу топонімічної проблематики в Кіровоградській області крізь призму соціологічно-географічних досліджень, що містили б характеристики різноманітних якісних та кількісних аспектів проблеми, допоки небагато. Такими є відомості, оприлюднені [8] кіровоградською

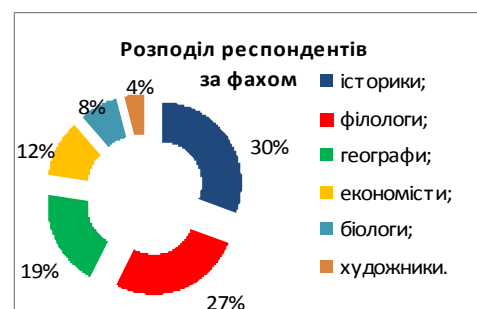
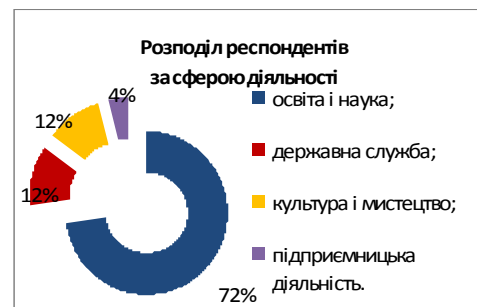
обласною організацією "Асоціація Політичних Наук", яка протягом 12-16 квітня 2010 року проводила соціологічне опитування мешканців Кіровограда у зв'язку з проведенням обласних громадських слухань "Про повернення місту Кіровоград його історичної назви Єлисаветград", окремі аналітичні статті тощо.

Виклад основного матеріалу. Методика збору вихідної інформації. Для отримання необхідних відомостей про сучасні погляди "експертного середовища" на досліджувані особливості регіону їхнього проживання, було обрано науковий метод соціологічного опитування, зокрема, проведення тематичного анкетування за цільовою вибіркою [9, 10]. Реалізація такого плану потребувала виконання кількох етапів робіт, як от: укладання переліку необхідних для з'ясування питань; розташування запитань у послідовності, найбільш оптимальній для виявлення істинних поглядів респондентів; розробка структури та листа анкети; апробація методики анкетування на респондентах, що перебувають поза межами загальної вибірки; коректування змісту і форми анкети; формування списку осіб, що мають скласти "експертне середовище"; анкетування експертної групи; обробка і аналіз результатів анкетування групи експертів; формулювання висновків.

До анкети, з умовною назвою "Суспільна ідентифікація центральноукраїнського регіону", було включено перелік із 17 основних та 6 додаткових питань. Основні – спрямовані на збір інформації щодо предмету досліджень, додаткові, – на виявлення окремих індивідуальних характеристик респондентів (вік, стать, національність, місце проживання тощо). Чотири питання анкети, передбачали безпосередню постановку запитання особою, що проводить анкетування, і, відповідно, пряму відповідь на неї; інші – самостійний вибір доцільного варіанту із запропонованого переліку чи формулювання нового. Таке комбінування форм постановки запитань було спрямоване на досягнення ефекту "чистоти відповіді", аби уникнути небажаної спрямованості мислення респондентів у рамках наведених переліків відповідей і задіяти у анкетуванні істинні відчуття й погляди опитуваних. Безпосередньо соціологічне анкетування було проведено у термін з 24 січня по 25 березня 2011 рр.

Характеристика респондентів "експертного середовища". Укладаючи перелік групи експертів, ми прагнули залучити до їх числа

фахівців тих сфер суспільного буття, що за родом своєї діяльності є найбільш дотичними до питань окресленої дослідження проблематики, або ж мають вагомі важелі впливу при ухваленні важливих у такому контексті рішень. Важливим критерієм підбору респондентів, була наявність у них, наукових чи публіцистичних праць, присвячених, досліджуваній тематиці чи окресленому регіону загалом. Відтак, до складу "експертного середовища" увійшли фахівці-краєзнавці, яких умовно можна розділити на діячів освіти і науки (19 чоловік), державної служби (3 особи), культури й мистецтва (3 особи), підприємницької діяльності (1 особа) та інших сфер суспільного буття (рис. 1). За фахом, серед експертів, представлені: історики (8 осіб), філологи (7 осіб), географи (5 осіб), економісти (3 особи), біологи (2 особи) та художник (1 особа) (рис. 1). Загалом, чисельність експертної групи склала 26 осіб. При цьому, 81% із них (21 респондент), мають наукові ступені, 19% (5 осіб) такими не володіють; 15 респондентів є кандидатами наук (58%), 6 – докторами наук (23%) (рис. 1). Серед експертів є представники різних вікових груп: 18-35 років (4 особи; 15%), 36-60 років (16 осіб; 62%), старше 60 років (6 осіб; 23 %). За статтю (рис. 1), в експертній групі переважають чоловіки (19 осіб; 73%), менше представлені жінки (7 осіб; 27%). Усі респонденти експертного середовища, за місцем свого мешкання і діяльності представляли місто Кіровоград, а за етнічною належністю визначили себе українцями.

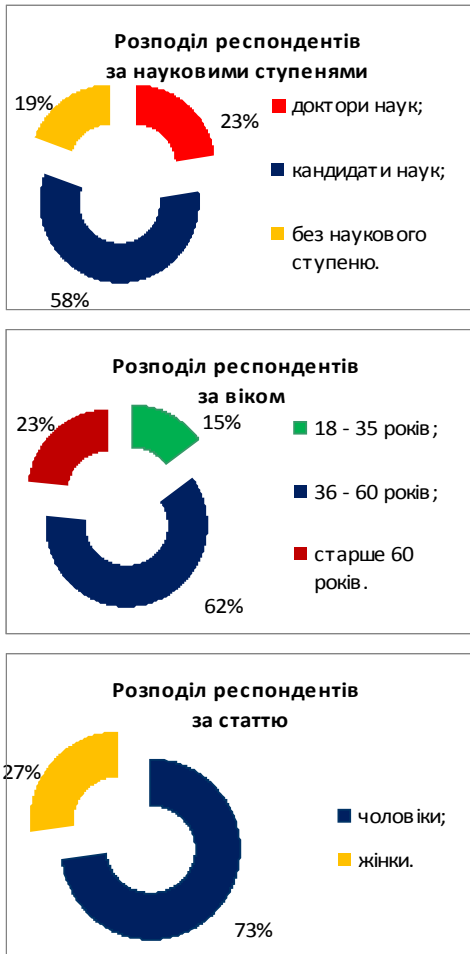

Рис. 1. Характеристики респондентів "експертного середовища".

Аналіз відповідей респондентів "експертного середовища" дозволяє вирізнити низку достатньо важливих особливостей у їх ставленні до окресленої проблематики, що разом були сформульовані у вигляді кількох тез.

• Абсолютній більшості фахівців, з числа опитаних експертів, не подобається теперішня назва краю їхнього проживання – "Кіровоградська область", "Кіровоградщина" (рис. 2). Кількісно, таку думку презентують 85% респондентів (22 особи з 26 опитаних). Подобається такий ряд назв трьом фахівцям (12%). Одному спеціалісту, такого роду проблематика байдужа (його частка – 4%).

Переважає більшість респондентів "експертного середовища" вважає, що змінювати назву Кіровоградській області необхідно, і робити це слід вже зараз (рис. 3). Частка тих, хто поділяє таку думку, становить близько 69% (18 осіб). Відтак, проти швидкого перейменування адміністративного означення краю виступає 6 осіб – 23% опитаних.

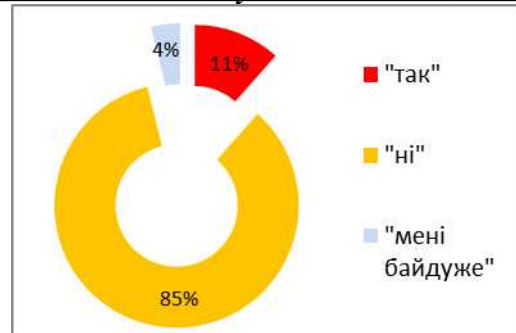

Рис. 2. Розподіл респондентів за відповіддю на варіативне питання "Чи подобається Вам теперішня назва краю Вашого проживання: "Кіровоградська область"?"

• Природно, що прихильниками якомога скорішого перейменування області є більшість (17 з 22) експертів для яких теперішнє її означення є неприйнятним; групу ж респондентів, що не підтримують необхідності зміни означення області в теперішній час, склали як симпатички означення "Кіровоградська область" (2 особи) так і його противники (3 осіб).

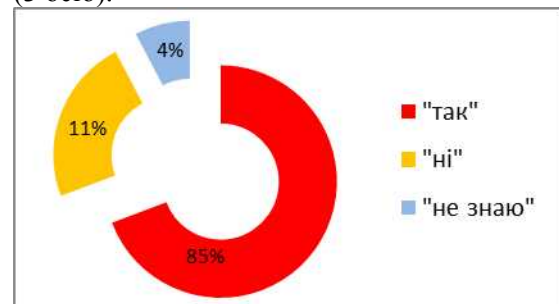

Рис. 3. Розподіл респондентів за відповіддю на варіативне питання "Чи потрібно зараз змінювати офіційну назву Кіровоградської області?"

Несхильною до змін, передбачувано, виявилась особа з позицією "мені байдуже". Двоє респондентів (8%) зазначили свою невизначеність у даному питанні (обоє вони, з числа тих, кому топонім "Кіровоградська область" не подобається). Ще в одній анкеті при симпатії до сучасної назви області, висловлюється необхідність до її зміни. Отримані позиції можна умовно узагальнити таким чином:

- "назва не подобається, треба її змінювати" – 65% (17 осіб);
- "назва не подобається, але змінювати її не потрібно" – 12% (3 особи);
- "назва не подобається, не знаю, що робити" – 8% (2 особи);
- "назва подобається і змінювати її не

потрібно" – 8% (2 особи);

- "назва подобається, але змінювати її потрібно" – 4% (1 особа);
- "байдуже яка назва, але змінювати її не потрібно" – 4% (1 особа).

Означена ситуація, виявляє іще одну важливу особливість.

• *Позиції як прихильників перейменування Кіровоградської області так і їхніх противників є достатньо послідовними і стійкими, а значить ресурс для пошуку компромісу між ними, при наявності різнобачень, є невеликим.* Частина анкет, що вказують на це становить 23% серед членів першої групи та 33% серед їхніх опонентів.

Достатньо цікавою виглядає аргументація експертами своїх позицій щодо ставлення до зміни назв Кіровоградської області та її адміністративного центру.

• *У випадку перейменування, більшість схильних до цього експертів (54%) воліє надати Кіровоградській області нову назву.* При цьому, значна кількість фахівців (46%) схильна до "повернення області однієї зі старих (колись вживаних) назв". Перша позиція не виглядає сумнівною, інша – породжує закономірне запитання: "Чи мала Кіровоградська область в її сучасних межах відмінну від сучасної (стару) назву?". Відповідь – ні. У всі часи, ці терени входили до складу трьох різних історико-культурних регіонів (Поділля – Київщина – Половецьке Поле, Дике Поле, Запорожжя тощо) і спільної історичної назви не мали. Не мали вони і спільного адміністративного означення. Скажімо, у 1939 році, при своєму утворенні, Кіровоградською областю були Чигиринський та Кам'янський райони сучасної Черкаської області, тоді як Гайворонський, Голованівський і Ульяновський райони входили до складу інших адміністративних одиниць. Подібна ситуація була й при існуванні поділу території України на губернії та округи. Відтак, прагнення до повернення області однієї зі старих назв виглядає суперечливим і неперспективним.

• *На думку опитаних експертів, нова назва території сучасної Кіровоградської області повинна бути пов'язана з місцевими природними реаліями (річкою, рельєфом, ландшафтом, центром України тощо) або історичним минулим.* Прихильники таких позицій становлять 92% (24 особи) "експертного середовища", майже порівну розподіляючись на прибічників першої та

другої тези: 54 проти 46% фахівців. Жоден зі спеціалістів не зазначив необхідності пов'язувати нову назву області з іменем видатного земляка. Двоє експертів (8%) вказали на необхідність пошуку інших мотивів у визначенні нової назви області. Розкладаючи відповіді на узагальнені категорії, у зв'язку зі ставленням респондентів до попередніх питань, отримаємо таку ситуацію:

- "змінювати назву потрібно у прив'язці до місцевого природного об'єкта" – 42% (11 фахівців);
- "змінювати назву потрібно у прив'язці до історичного минулого" – 23% (6 фахівців);
- "змінювати назву не потрібно, але якщо так, то у прив'язці до історичного минулого" – 15% (4 фахівця);
- "змінювати назву потрібно але треба знайти для цього інші (крім перелічених) мотиви" – 4% (1 фахівець);
- "змінювати назву не потрібно, але якщо так, то у прив'язці до місцевого природного об'єкта" – 4% (1 фахівець);
- "змінювати назву не потрібно, і ніяких прийнятних варіантів нових назв не існує" – 4% (1 фахівець);
- "не знаю чи варто змінювати назву, але якщо так, то у прив'язці до місцевого природного об'єкта" – 4% (1 фахівець);
- "не знаю чи варто змінювати назву, але якщо так, то у прив'язці до історичного минулого" – 4% (1 фахівець).

• *Більшість респондентів "експертного середовища" не вважають за доцільне перейменування Кіровоградської області на честь якої б то не було історичної постаті загальнонаціонального чи регіонального рівня.* При відповіді на відкрите питання "У випадку перейменування, іменем якої історичної постаті могла б бути названа Кіровоградська область?", 62% експертів (16 осіб) не змогла вказати такого достойника. У 15% анкет (4 особи), в такого роду якості, зазначено родину театральних діячів межі XIX – XX століть – Тобілевичів. В одиничних випадках, зазначалися прізвища В. Винниченка, М. Кропивницького, І. Мазепи, Т. Шевченка. Одна анкета містила інформацію, що такою постаттю могла б бути біблійна Свята Єлизавета. Кілька анкет, за відсутності конкретного прізвища, містили побажання на кшталт: "хтось із козацтва" чи "тільки не Єлизавета". При постановці такого ж питання, але у варіативному формулюванні, означені

тенденції у типах відповідей експертів зберігаються. Відмінністю є те, що крім родини Тобілевичів та власне І. Тобілевича (Карпенка-Карого) (3 і 1 згадка), осіб В. Винниченка й Т. Шевченка (по 2 згадки), респондентами також пропонуються прізвища Є. Маланюка, І. Сірка (по 2 згадки) та В. Стуса (1 згадка). Одного разу знову згадується Свята Єлизавета. При наявності у запропонованому в анкеті переліку прізвищ В. Сухомлинського та М. Грушевського, жоден з експертів не зазначив їх у якості основи для потенційного перейменування області. При цьому, як вже зазначалося, жоден з фахівців не виявив загальної схильності до ув'язки нової назви області з іменем видатного земляка.

• *Жоден з пропонуванних експертами нових варіантів назви Кіровоградської області не має підтримки абсолютної більшості респондентів "експертного середовища".* Пропоновані фахівцями означення у кращому випадку підтримувались менш ніж третиною їхніх колег. Для більшості назв (5 варіантів) рівень підтримки становив менше 5%; для трьох означень цей показник склав 19-27%; ще в трьох анкетах (12%) не було запропоновано ніяких можливих новоназв для досліджуваних теренів. Природно, що належали вони симпатикам існуючого наймення.

• *Найбільш прийнятними варіантами нових назв Кіровоградської області, більшість респондентів "експертного середовища" вважають означення "Центральноукраїнська область" чи "Єлисаветградська область".* При відповіді на відкрите питання "У випадку перейменування, яку нову назву території Кіровоградської області Ви вважаєте найкращою?" перший варіант у своїх анкетах зазначили 27% опитаних (7 осіб), інший – 23% респондентів (6 осіб) (рис. 3). У такому підході до перейменування, вочевидь, виявляється висловлена раніше позиція фахівців, щодо необхідності прив'язки нової назви області до місцевих природних реалій чи історичного минулого. При цьому, цікаво, що найсильнішим чинником з-поміж складових довілля виявилась категорія радше математична ніж власне природна – географічний центр України. Історичне ж минуле в очах експертів, як видно, постає не крізь призму "славної минувшини" чи діянь достойників, а радше як прихильність до того "як було колись". Повторна (варіативна) постановка питання про найкращу назву для області, змінила число прибічників різних варіантів, але не порушила

окреслених пропорцій (рис. 3). Наймення "Центральноукраїнська область" та "Єлисаветградська область" імпонують більшості – 65% респондентів, у пропорції 31 проти 35% за відповідні варіанти. Окрім перелічених, чималу підтримку з боку фахівців отримав варіант назви "Златопільська область", вказаний у 19% анкет (5 осіб) однаково як при відкритому так і при варіативному запитаннях. Назвами, що вказувались фахівцями, але не отримували підтримки більш ніж 10% експертів є "Степова область", "Центральностепова область", "Українопільська область", "Українославська область", "Козацька область" та "Уранопільська область".

• *Оптимальним варіантом нової назви міста Кіровограда, більшість респондентів "експертного середовища" вважають означення "Єлисаветград".*

На відміну від ситуації з найменням області, при пошуку назви її адміністративного центру, експерти виявили суттєву солідарність: наведений варіант підтримали 54% фахівців (14 осіб). Іншими альтернативними найменнями було запропоновано означення "Златопіль" (15%, 4 особи), "Інгульськ" (12%, 3 особи) та інші, згадувані в одиничних випадках: "Інгулоград", "Степоград", "Козацьк", "Тобілевичі", "Стусів", "Уранопіль" (рис. 4).

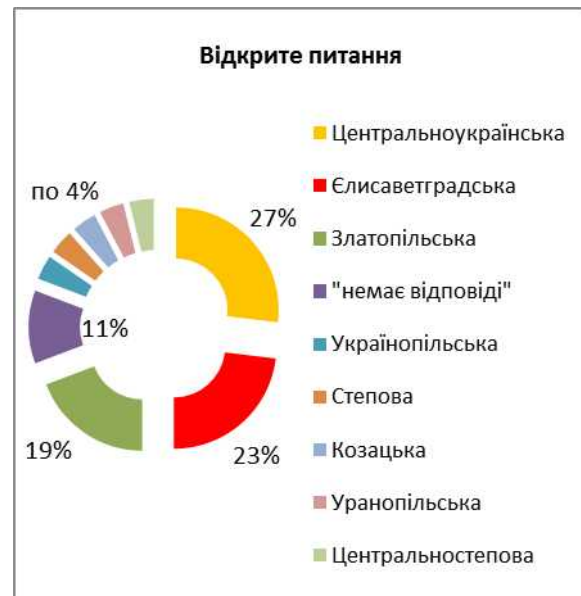

Рис. 3. Розподіл респондентів за відповіддю на питання "У випадку перейменування, яку нову назву території Кіровоградської області Ви вважаєте найкращою?" при його відкритому та варіативному формулюванні.

• Основними підставами для збереження незмінною нинішньої назви Кіровоградської області та її адміністративного центру, прихильні до цього респонденти "експертного середовища" вважають неактуальність проблеми перейменування (80% фахівців), можливе незадоволення цим частини суспільства (60%) та, меншою мірою (40%), потенційні фінансові затрати.

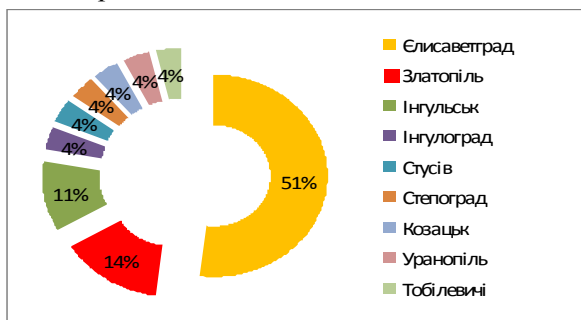

Рис. 4. Розподіл респондентів за відповіддю на відкрите питання "У випадку перейменування, як би Ви назвали місто Кіровоград?"

При цім, жоден з симпатиків теперішнього означення назви "Кіровоградська область", при

відповіді на варіативне питання "Чому Кіровоградська область повинна залишити існуючу назву?", не вказав на пропоновані варіанти "С. Кіров є видатною особистістю", "Це традиційне означення нашого краю" чи "Це потребує непотрібної кропіткої роботи". З боку противників збереження існуючої назви, своє рідною відповіддю на усі наведені аргументи стали коментарі одного з фахівців "експертного середовища", записані ним безпосередньо в анкеті, як от: "Перейменування потребує великих фінансових затрат? А, що не потребує затрат?", "Перейменування потребує непотрібної кропіткої роботи? Будь-яка робота кропітка", "Є більш актуальні проблеми для вирішення? Проблем завжди багато", "Перейменування спричинить незадоволення частини суспільства? А як же ті, що нині не задоволені?" та ін. Окремо слід вказати на те, що противниками перейменування Кіровоградської області й Кіровограда стали й деякі експерти, з числа тих, хто не сприймає за доцільні їхні теперішні означення. Щоправда, їхня аргументація інша. Характерна теза з анкет: "Потрібен час, щоб піросло нове покоління, яке б дало місту і області нові некон'юнктурні і незаангажовані назви".

Загалом, до подібного висновку підштовхують й отримані результати аналізу. При загальному розумінні опитаними фахівцями "експертного середовища" недоречності існуючих означень Кіровоградської області та її адміністративного центру, визнанні гострої необхідності їхнього перейменування та інших об'єктивних реалій; скоро реалізація цього поступу, з огляду на існуючі світоглядні позиції експертів, вочевидь наитовхнеться на суттєві перешкоди у виборі ними нових найменш, певний супротив з боку опонентів і суспільства та, швидше за все, призведе до набуття досліджуваними об'єктами назв, отриманих у часи колонізації центральноукраїнських земель Російською імперією. Інше питання, чи співпадають погляди на окреслену проблематику респондентів "експертного середовища" й мешканців області? З'ясування цього, потребує наступного кроку пізнання: окремого глибокого тематичного соціологічно-географічного дослідження громадської думки.

Література:

1. *Постолатій В. В.* До історії останнього перейменування Кіровограда / *В. В. Постолатій* // Актуальні аспекти дослідження історії міста (матеріали обласної історико-краєзнавчої конференції) – Кіровоград, 2005. – С. 18-28.
2. *Кизименко П. М.* Пам'ять степів : Історичні нариси з минулого Кіровоградщини / *П. М. Кизименко*. – Кіровоград: ПВД "Мавік", 2003. – 245 с.
3. *Матівос Ю. М.* Місто на сивому Інгулі : Історико-публіцистичний нарис / *Ю. М. Матівос*. – Кіровоград: ТОВ "Діаграма", 2004. – 252 с.

4. Шевченко С. І. Дискусійні питання з історії міста XVIII століття / С. І. Шевченко // Актуальні аспекти дослідження історії міста (матеріали обласної історико-краєзнавчої конференції). – Кіровоград, 2005. – С. 11-18.
5. Шляховий К. В. Історичне значення імені Єлисавети для нашого міста / К. В. Шляховий // Актуальні аспекти дослідження історії міста (матеріали обласної історико-краєзнавчої конференції). – Кіровоград, 2005. – С. 5-11.
6. До історії найменування та перейменування міста Єлисаветграда [Електронний ресурс] / К. В. Шляховий. – Режим доступу: http://www.regionalmuseum.kr.ua/ashl/sh114_u.html.
7. Топонімічна політика української міської влади у період німецької окупації Кіровограда 1941-1943 рр. [Електронний ресурс] / К. В. Шляховий. – Режим доступу: http://www.regionalmuseum.kr.ua/ashl/sh105_u.html.
8. Опитування: кіровоградцям не подобається ані Кіровоград, ані Єлисаветград [Електронний ресурс] / Д. В. Сінченко. – Режим доступу: <http://narodna.pravda.com.ua/politics/4bd0413ee0167/>.
9. Паніото В. І. Статистичний аналіз соціологічних даних / Паніото В. І., Максименко В. С., Харченко Н. М. – Київ: Вид. дім "КМ Академія", 2004. – 270 с.
10. Добреньков В. І. Методы социологического исследования / В. И. Добреньков, А. И. Кравченко. – М.: ИНФРА-М, 2006. – 768 с.

Резюме:

Домаранский А. ПЕРСПЕКТИВЫ ИЗМЕНЕНИЯ НАЗВАНИЙ АДМИНИСТРАТИВНЫХ ЕДИНИЦ КИРОВОГРАДСКОЙ ОБЛАСТИ: ПРОБЛЕМЫ "ЭКСПЕРТНОЙ СРЕДЫ".

В статье приводятся сведения, о взглядах на вопрос переименования некоторых административных единиц Центральной Украины – Кировоградской области и города Кіровограда группы людей (так называемой "экспертной среды"), которые, учитывая свой профессиональный или административный статус имеют существенное влияние на формирование и изменение общественного мнения в регионе, принятие разнородных юридических решений и т. п. Анализируются перспективы и целесообразность изменения названий города и области, учитывая существующие господствующие позиции во взглядах специалистов.

Ключевые слова: социологический опрос, "экспертная среда", регион, Центральная Украина, Кировоградская область, Кіровоград.

Summary:

Domaranskyy A. THE FUTURE PERSPECTIVE CHANGES OF NAMES OF THE ADMINISTRATIVE UNITS OF THE KIROVOGRAD REGION: PROBLEMS OF THE "EXPERT COMMUNITY".

The article contains details about views on issues of renaming some of the administrative units of the Central Ukraine – Kirovograd region, city of Kirovograd and a group of people (the so-called "expert community"), that, in view of their professional or administrative status have significant influence on the formation and change of public opinion in the region, acceptance of diverse legal decisions, etc. It have been analyzed the prospects and feasibility of changing the names of the city and the region in view of the existing dominant position in the opinion of experts.

Key words: sociological survey, "the expert environment", region, Central Ukraine, Kirovograd region, Kirovograd.

Рецензент: проф. Кривульченко А.І.

Надійшла 03.10.2011р.